

Söz Ahlakı (Doğruluk)

İslam Dininin getirmiş olduğu ölçüler, insanın günahlarla kirlenmiş gönlünü tertemiz hale getirir, dünyaya dalmış ruhunu uhrevi hayata döndürür, dünyayı ahirete ahireti dünyaya tercih etmeden her ikisini de Yaratanın razı olacağı bir yaşantıya çevirir. Bu sebeple bize sunulmuş olan bu ilkeleri benimsemeli, hayat düsturu haline getirmeliyiz. Bu düsturlardan biride doğruluktur.

Doğruluk yalancılığın zıddıdır. Doğruluktan kasıt, söz söylemede, söz vermede, yaşantıda, iş hayatında, aile hayatında vs. doğru olmak, yalancılıktan beri olmaktır. Doğruluk kişiyi iyiliğe sevk eder, yalancılık ise kötülüğe sevk eder.

Peygamber Efendimiz bir hadislerinde şöyle buyurmaktadır.

إِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لِيَصْدُقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صَدِيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا

“Şüphesiz ki sözde ve işte doğruluk hayra ve üstün iyiliğe yöneltir. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında Sıddık (doğrucu) diye kaydedilir. Yalancılık, yoldan çıkmaya (fücur) sürükler. Fücur da cehenneme götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında çok yalancı (kezzap) diye yazılır.”

Doğruluk ne kadar önemli ise doğru insanlarla beraber olmakta o kadar önemlidir. Yaşam yalnız başına geçirilebilecek tarzda yaratılmamıştır. Birliktelik kaçınılmazdır. Bu birlikteliklerin en güzel şekilde devam edebilmesinin yolu ise doğruluktur.

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerimde bizlere şöyle emretmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin.” Ahzap, 33/70

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

“Ey inananlar! Allah’a karşı saygılı olun ve özü-sözü doğru olanlarla beraber bulunun.”

Tevbe, 9/119

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara ve muhtaçlara sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Muttakiler ancak onlardır!" Bakara, 2/177

فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"O halde seninle beraber tövbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi görendir."

Doğruluğu hayat haline getirmiş olanlar için nice müjdeler vardır. Kur'an-ı Kerimde bu müjdeler şöyle bildirilmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

"Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeyin, size vaat olunan cennetle sevinin! derler." Fussilet, 41/30

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"Allah şöyle buyuracaktır: Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur." Maide 5/119

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَتُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

"Allah'a ve peygamberlerine iman edenler, (evet) işte onlar, Rableri yanında sözü özü doğru olanlar ve şehitlik mertebesine erenlerdir. Onların mükâfatları ve nûrları vardır. İnkâr edip de âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar da cehennemin adamlarıdır." Hadid, 57/19

Doğruluk hayatın temel ilkesidir. Dünya hayatının güzel bir şekilde geçirilmesine vesiledir. Doğru sözlü olmayanların, işlerinde doğru çalışmayanların aile yaşantısında doğru davranışlar sergilemeyenlerin sonu hüsrandır.

Birkaç örnekle konumuzu daha iyi anlamaya çalışalım. Aile yaşantısında doğruluğu benimsemeyenler sonunda sıkıntıya düşmüşlerdir. Eve geç gelen koca doğru söz söylemeyerek eşine karşı nerde olduğunu saklar ise, evinde olanlar için kocasına doğru bilgileri kadın sunmaz ise böyle bir hayat yavaş yavaş eşlerin birbirinden uzaklaşmalarına sebep olacaktır. Özellikle çocuklarımızın yanında doğru davranışlar sergilemememiz, doğru

sözler söylemememiz telafisi mümkün olmayan hataları beraberinde getirecektir. Mesela evde aile birlikte beraber otururken telefon geldiğinde baba, telefona bakan çocuğuna "babam evde yok de" diye sözlerde bulunursa o zaman çocuk doğru sözün bazı zamanlarda söylenmeyeceğini zanneder ki, zaman sonra büyüdüğünde babası nerdeydin diye sorunca yanlış yerlerde dahi olsa çocuk doğru yerlerde dolaştığı yalanını söyleyecektir. Bu yalana ise başvurmasının altında yatan temel sebep aileden almış olduğu yanlış eğitimidir.

Çocuklar tertemiz birer varlıklardır. Bizler onları şekillendirmekteyiz. Bu sebeple onların yanında doğru davranışlar ve doğru sözler sergilememiz geleceğimiz için gereklidir. Bazen eşler birbirlerine yalan söyler, çocuklar müdahale eder "sen çok konuşma bakayım" derler. Çocuk sorduğunda neden doğru söylemiyorsun diye, ana-baba "bazen annelerin veya babaların bilmemesi gereken şeyler vardır" cevabı verilir ki; bu yanlış, zaman sonra "ana-babaların da bilmemesi gereken bazı şeyler vardır" şekline dönüşür. Günümüzde zararlı alışkanlıklara müptela olmuş birçok gencimiz bu şekilde hatalara düşmektedir. Çocuklarımızın nerde olduklarını tam sormıyor, sorsak dahi doğru cevaplar alamıyoruz. Neslimizin dünya mutluluğu elimizdedir ve lütfen yapmış olduğumuz -kendimizce doğru olan- yanlış davranışlarla bu mutluluğu hüzne çevirmeyelim.

İş hayatında doğruluk ilkesi ışığında çalışmamak kul hakkını ihlal etmek demektir. Her nerede bir iş imkanı bulmuş isek bu bize verilen bir emanettir. Doğruluk ilkesi çerçevesinde çalışmamak ise emanete hıyanetlik etmektir.

Ticari hayatta doğruluk ise ticari canlılığın devam etmesinin en önemli sebebidir. Yalan üzerine bina edilmiş ticari hayatta, ne esnaf nede müşteri bir fayda elde edemez. Müşteriyi aldatan esnaf aslında kendisini aldatmış demektir. Aldata aldata en sonunda müşterisi kalmayan esnaf elbette iflas edecektir. Esnafı aldatan müşteri ise yine kendini aldatmış demektir. Özellikle borçlu olunan yerlere zamanında borçların ödenmemesi sebebiyle esnaflar mağdur olmakta ve nice küçük müesseseler bu şekilde kapanmak zorunda kalmaktadır. Efendimizin bir hadisini hatırlamakta fayda var. Efendimiz "bizi aldatan bizden değildir" buyurmaktadır.

Arkadaşlık ilişkileri ise yine doğrulukla sürdürülebilmektedir. Yalancılarla arkadaş olmak istemeyiz. Doğru sözlü olmayanların zararlarının mutlaka bir gün bize dokunacağını çok iyi bilmekteyiz. Bu sebeple bizde arkadaşlık ilişkilerimizde doğruluktan asla taviz vermeyeceğiz. Çünkü, Müslüman kendisi için istediğini Müslüman kardeşi için isteyendir

Doğruluk emin olmak ve güvenilir olmak demektir. Yalancıdan emin olunmaz, yalancının asla güvenilirliği yoktur. Efendimiz bir hadislerinde Müslüman'ı şöyle tarif etmektedir. **أَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ** "Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir." Tirmizî, İmân, 12

Doğruluk konusunda Peygamber Efendimiz bizlere en büyük örnektir. O'nun hayatında yalana asla rastlanmamıştır. Sadece kendine inanalar değil, inanmayanlar dahi onun doğruluğunu tasdik etmişler ve kendisine Muhammedü'l-Emin demişlerdir. Kabe'nin

tamirinde Kureyşliler "Hacer-i Esved"i yerine koyma sırası gelince anlaşılamadılar. Kureyş'in bütün kolları, bu şerefin kendilerine âit olmasını istiyordu. Anlaşmazlık dört gün sürdü, kan dökülmek üzereydi ki, Harem kapısından ilk girecek zâtın hakem yapılarak, onun vereceği karara uyulmasını" teklif edildi. Bu teklifin kabul edilmesiyle Haremin kapısından girecek olan beklenmeye başlandı. Kapıdan Hz. Muhammed (s.a.s) girince buna o kadar sevindiler ki, "el-Emîn, el-Emîn," geldi, O'nun vereceği karara razıyız dediler. Hz. Muhammed (s.a.s.), üzerine Hacer-i Esved-i koyduğu yaygının uçlarını Kureyşin ulularına tutturdu; hep berâber, konulacağı yere kadar taşıdılar. Hz. Peygamber (s.a.s.)'de taşı alıp yerine yerleştirdi. Anlaşmazlığın bu şekilde çözümlenmesi herkesi memnûn etti. Böylece büyük bir felâket önlenmiş oldu.

Günümüzde ahlaki ilkelerin hiçe sayıldığını üzümlere görmekteyiz. Sözünde ahlaki vardır. Bu ahlak ise doğruluktur. Doğru sözlü, doğru özlü olmamak kişiye zarar verdiği gibi ibadetlerine de zarar vermektedir. İnsanla yalan asla bir araya gelmemelidir. Sevgili Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurmaktadır.

مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ

"Kim yalan konuşmayı ve yalan-dolanla iş yapmayı terk etmezse, Allah o kimsenin yemesini, içmesini bırakmasına kıymet vermez." Riyazü's-Salihin, Hadis No: 1244

Ahlaki ilkeler ibadetlerin tamamlayıcısıdır. İmanın kemale ermesi vesilesidir. Ahlaken olgunluğa ulaşmanın yolu ise İslam Dinini koymuş olduğu ilkelere uymaktır. Bu sebeple ibadetlerimizi korumak, imanımızı ahlaken kemale erdirmek için ahlakımızı güzelleştirmemiz gerekmektedir. Ahlaki ilkelerden olan ve kişiye nimetlerin en güzelini kazandıran doğruluk ise hiçbir zaman terk etmeyeceğimiz bir davranış şeklidir.

Sözümüzü Sevgili Peygamberimizin tavsiyeleriyle sonlandırıyoruz. Efendimiz şöyle buyuruyor. "Şüpheliyi bırak, şüphe vermeyene bak. Zira gönül, (sözde ve işde) doğrudan huzur, yalandan kuşku duyar" Riyazü's-Salihin, Hadis No: 1244

Yüce Rabbim özü ve sözü doğru olanlardan eylesin. Yalana, yanlışla saptırtmasın. Hatalarımızı affeylesin. Kusurlarımızı bağışlasın. Allah'a emanet olun. Cumanız mübarek olsun.